

Dalton Voorburg en Vox Amsterdam

Twee alternatieven voor vroegselectie

Hoe goed kun je het niveau en potentieel van een groep 8-leerling inschatten? Kun je altijd het juiste schooladvies geven aan een kind van elf of twaalf jaar? In de praktijk blijkt dit erg lastig. Uitstel van selectie zou een oplossing kunnen zijn, maar niemand wil dat alle kinderen hetzelfde onderwijs krijgen in de eerste jaren van de middelbare school. Welke mogelijkheden zijn er dan?

Het is moeilijk om een goed schooladvies te geven aan leerlingen in groep 8. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen uit 2016 laat zien dat 30 procent van de middelbare scholieren in de vierde klas niet op het niveau zit dat ooit werd geadviseerd door de basisschool. Hoe kun je leerlingen in het voortgezet onderwijs op één niveau laten instromen en hen toch op maat bedienen? Twee alternatieven.

‘Kinderen van verschillende niveaus kunnen heel goed met elkaar werken’

Alternatief 1:
Vox-klassen, Amsterdam
Coachen richting het hoogst haalbare

“Het idee van de Vox-klassen is geboren bij het Voortgezet Onderwijs van Amsterdam (kortweg: VOvA), een stichting voor openbaar onderwijs in Amsterdam. Het VOvA biedt onderwijs op alle niveaus: van praktijkonderwijs tot vwo+. Een paar jaar geleden ontstond de behoefte om op een andere manier onderwijs te geven, minder in hokjes. Ter inspiratie hebben we destijds onder andere de High Tec High in San Diego bezocht. Daar wordt op uitstroomniveau beoordeeld, de citotoets zit pas na de 3e of 4e klas en er wordt projectmatig gewerkt. In het schooljaar 2016-2017 hebben we naar aanleiding van veel onderzoek het voorwerk gedaan voor Vox-klassen, een onderwijsinitiatief voor leerlingen met verschillende niveaus, vwo, havo en vmbo, die gemixt aan gezamenlijke projecten werken. Het jaar erna zijn we gestart met de eerste lichting kinderen.

In het huidige onderwijslandschap zie je de tendens dat de hokjes smaller worden. Er worden wel brede brugklassen opgezet, dat is dan twee verschillende niveaus bij elkaar. Scholen die echt heterogeen werken zetten in ieder geval drie instroomniveaus bij elkaar. Kinderen hebben tijd nodig voor hun eigen ontwikkeling en ruimte voor hun eigen leerpad. Bij Vox-klassen zitten alle leerlingen de eerste twee jaar bij elkaar: van vmbo'ers tot vwo'ers. Dat doen

we ook nog in het derde jaar tot de kerst, daarna bepalen de vakdocenten samen de meest kansrijke route voor de leerling. Dit doen we in overleg met ouders en de leerling. Zo zorgen we ervoor dat ze hun hoogst haalbare eind-examen kunnen halen. Dat kan ook op twee niveaus zijn.

Uiteraard betekent dit niet dat al die leerlingen hetzelfde programma volgen. Iedereen heeft eigen talenten, eigen mogelijkheden. We coachen leerlingen om het hoogst haalbare niveau te halen. Elke ochtend starten ze in een coachgroep. Onder begeleiding van een docent bespreken ze hun welzijn, mogelijkheden, valkuilen, planning, toetsresultaten en huiswerk. Ze sluiten de dag ook weer af in die groep.

De basis van ons onderwijs is dat leerlingen in groepjes werken aan uitdagende projecten, samen met andere leerlingen met verschillende achtergronden en niveaus. In die projecten komen diverse vakken samen. Neem bijvoorbeeld het project Neolithische culturen. De basis daarvoor was de geschiedenisperiode ‘Jagers en boeren’. Dat hebben we gekoppeld aan biologie en scheikunde. Welke voeding hadden mensen in die tijd en hoe konden ze bijvoorbeeld kaas en brood bereiden? Aan het einde van het project

leveren de leerlingen een werkstuk op, krijgen ze een toets en maken ook zelf kaas en brood, op de manier van vroeger.

Onze projecten zijn opgebouwd vanuit de kerndoelen. Daardoor ga je op een andere manier naar de stof en het onderwijs kijken. Er is veel meer mogelijk dan je denkt. Het mooie is dat kinderen van verschillende niveaus heel goed met elkaar kunnen werken. Binnen veel projecten gaan havo/vwo-leerlingen met verdiepingsopdrachten aan de slag; bij vmbo-leerlingen ligt de nadruk vaak op het maken van een product. Overigens hoeven leerlingen zich niet te beperken tot één niveau. Als ze willen, kunnen ze opdrachten van een hoger niveau maken. Toetsen zijn een belangrijk onderdeel. Het maken van toetsen is een vaardigheid; daar moet je niet te laat mee beginnen, zeker met het oog op hun eindexamen.

Wat voor leerlingen zitten er bij Vox? Eigenlijk heel gewone kinderen. De grootste gemene deler is dat ze niet alleen willen leren, maar die kennis ook willen toepassen. Van vmbo tot en met vwo: het zijn kinderen die het ‘doen’ aantrekkelijk vinden. Leren van een expert is erg fijn, maar ze vinden het ook fijn om zelf iets uit te zoeken >

of iets te maken. Ook de vwo-leerlingen. Normaal gesproken moeten vwo-leerlingen die houden van 'doen' eerst zes jaar vwo doorlopen voordat ze naar het hbo kunnen, terwijl het voor sommigen beter was geweest als ze al eerder naar de havo zouden zijn gegaan.

Laatst had ik een intakegesprek dat mooi illustreerde wat voor leerlingen wij hebben. Het meisje in kwestie twijfelde nog tussen ons en een andere, 'klassieke', school. Op haar verjaardag wist ze het opeens. Er waren twee soorten vriendinnen op haar feestje: klasgenoten en kinderen van de scouting. Ze moesten ergens heen en er waren twee manieren om daar te komen: over een paadje of dwars over een grasveld en over een hek. De scoutingkinderen namen de tweede manier en dat sprak haar aan. Toen kwam dat meisje tot het besef dat ze het liefst het uitdagende pad wilde en dus koos ze voor Vox."

'Als leerlingen willen, kunnen ze opdrachten van een hoger niveau maken'

Advertentie

Onderwijs innovatie en Projectmatig veranderen

- Leergangen
- Masterclasses
- Topclasses

2009 - 2019
10 JAAR PPMO

NIEUW
Masterclass Project Opdrachtgeverschap in het Onderwijs

Nu óók in-company als inspirerende werkconferentie!

Voor bestuurders, beleidsmedewerkers, bovenschools managers, schooldirecteuren en leidinggevenden in:
PO • VO
MBO • HBO
SO • VSO
REC • OPDC

Locaties:
Utrecht • Rotterdam
Nijmegen • Groningen

010 - 442 09 39 **www.ppmo.eu**

Alternatief 2: Dalton Voorburg Ruimte geven aan ambities

"Er zijn in Nederland 4 procent scholen met een gemengde, heterogene brugklas vmbo-tl/havo/vwo en wij zijn er een van", zegt rector Paul Hendriks. "We willen dat leerlingen de tijd krijgen om zich te ontwikkelen. Dat is onze visie: leerlingen ontwikkelen zich constant, alleen komt het er soms niet meteen uit. We gaan ervan uit dat leerlingen ambities hebben. Je kunt hen de ruimte om die te verwezenlijken."

Kansengelijkheid is nu een hot item en de brede brugklas wordt gezien als een middel daartoe. Aan de andere kant wordt al jaren, bijvoorbeeld door de SER, geroepen dat vroegselectie tot talentvernietiging leidt. Als ik eerlijk ben, begrijp ik de hang naar homogeniseren van andere scholen niet. Natuurlijk, het is marktconform werken: ouders willen dat. Maar ik zeg tegen ouders: leerlingen van alle niveaus kunnen heel veel van elkaar leren. Een gehomogeniseerde brugklas kan ook een valkuil zijn: de docenten denken dat ze kinderen van hetzelfde niveau hebben. Dat is een verkeerde veronderstelling, juist vwo-leerlingen hebben veel differentiatie nodig. Daarnaast geef je leerlingen de kans om zich op te werken. Ik zie leerlingen met een vmbo-advies binnenkomen die uiteindelijk havo-examen doen. Onze opstroomcijfers zijn dan ook boven het landelijke gemiddelde.

Onze heterogene brugklas bestaat al sinds 1968. Op dit moment hebben we acht klassen. Het zit in onze genen. Helen Parkhurst, grondlegger van het Dalton-onderwijs, zei het als volgt: 'To win the race [the horse] must first get a clear view of the goal. It would be well to lay a whole twelvemonth's work before the pupil at the beginning of the school year.'

In de jaren zestig was kansengelijkheid het uitgangspunt: kinderen uit verschillende milieus moesten dezelfde kansen krijgen. De Cito-toets is destijds ingevoerd om ervoor te zorgen dat juffen en meesters de maatschappelijke afkomst van de leerlingen niet lieten meespelen bij hun advies. Nu is het een selectie-instrument geworden. Elk jaar is het weer een enorme heisa; je kunt dat voorkomen door de tijd te nemen.

Kijk wat er nu gebeurt met de eindtoets. Mijn collega's worden na de uitslag helemaal platgebeld door ouders van kinderen bij wie het schooladvies naar boven is bijgesteld.

'Ik zie leerlingen met een vmbo-advies binnenkomen die uiteindelijk havo-examen doen'

Ouders die eisen dat hun kind nu in de havo/vwo-brugklas wordt geplaatst in plaats van de mavo/havo-brugklas. Daar hebben wij geen last van: elke leerling zit in dezelfde brugklas.

Ons onderwijsaanbod is niet anders dan op andere scholen, we hebben de reguliere vakken. Leerlingen krijgen wel regie op hun voortgang en leerproces. Dat werkt enorm motiverend. Voor elk vak en onderwerp leggen ze instaptoetsen af, soms online, soms in de klas. Dan weten wij en zij wat ze al weten. Psycholoog David Ausubel zei het erg treffend: 'Het belangrijkste aspect van leren is wat de leerling al weet.' Dat is het vertrekpunt. In de online studiewijzer staan alle doelen en opdrachten voor het hele jaar. Leerlingen kunnen hun eigen werk organiseren en plannen. Leren is immers organiseren. Daarmee worden ze zelfstandiger en gemotiveerder. Een leerling moet altijd weten waar hij aan toe is, waar hij staat, waar hij naartoe werkt.

In de brugklas laten we leerlingen zoveel mogelijk samenwerken door middel van teamopdrachten. Leerlingen kunnen heel veel van elkaar leren. We hebben bijvoorbeeld een masterclass raketten bouwen. Daar doen leerlingen

'Een gehomogeniseerde brugklas kan ook een valkuil zijn: docenten denken dat ze kinderen van hetzelfde niveau hebben'

van alle niveaus aan mee. Het is mooi om te zien hoe de samenwerking ontstaat: vwo'ers die vaak abstracter kunnen denken en met theoretische oplossingen komen, vmbo'ers die bouwen en het technische inzicht hebben. We vinden het belangrijk dat leerlingen dit ervaren: later moet je ook met elkaar leren werken.

Het differentiëren beperkt zich niet tot de brugklas. Denk aan een vmbo-leerling die eindexamen wiskunde doet. Of leerlingen die vervroegd examen doen. Om dat mogelijk te maken, moeten leerlingen vooral in een omgeving zitten waar ze mogen vallen en opstaan, niet in een afrekencultuur. Je moet leerlingen altijd stimuleren om hun ambities waar te maken." <